

מבוא לספר דברים

ראב"ע א', א-ב

והישר בעיני שפירושו אלה הדברים שהם דברי המצות הכתובים בפרשת ראה אנכי ושופטים וכי תצא והיה כי תבא, כבר אמר אותם כאשר היו במדבר, ויהיה דבר משה מושך עצמו ואחר עמו. וכן הוא: דבר משה במדבר בערבה מול סוף מיום שנסעו מסיני. בין פארן ובין תופל ולבן וחצרות ודי זהב – מקומות לא נזכרו בפרשה אלה מסעי, או נזכרו בשמות אחרים, כי הנה שניר יש לו ג' שמות ורבים כן. אחד עשר יום - הטעם שדבר אלה הדברים, באותם י"א יום. מחורב - שהלכו מחורב עד קדש ברנע וכבר הגדתי לך כי מקדש ברנע הלכו המרגלים, ואחר שנשבע השם שלא יכנסו לארץ, לא התחדשה מצוה רק בשנת הארבעים, כי כן מצאנו והעד שאמר: באר את התורה הזאת הנה באר התורה, שאמר: בין פארן ובין תפל, כי רוב המצות הם בספר הזה.

מבנה ספר דברים

נאום מס' 1	פרקים א'-ד'	נאום פתיחה
נאום מס' 2	פרקים ה'-כ"ו	נאום המצוות
נאום מס' 3	פרקים כ"ז-כ"ח	תוכחה וברית
נאום מס' 4	פרקים כ"ט-ל'	תשובה
	פרקים ל"א-ל"ד	חתימת הספר

נאום המצוות:

דיברה	מצוות בספר דברים	פרקים
אנכי ה', לא יהיה	מצוות האמונה (שמע ישראל – והיה אם שמע)	ו'-י"א
לא תשא את שם ה'	"המקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם"	י"ב-י"ד
זכור את יום השבת	שמיטת כספים, עבד עברי, שלושת הרגלים	ט"ו-ט"ז
כבד את אביך ואת אמך	מנהיגות (שופטים, שוטרים, מלך, נביא, זקנים, כהנים)	י"ז-י"ח
לא תרצח	דיני מלחמה, רצח, עונש מוות	י"ט-כ"א
לא תנאף, לא תגנב, לא תענה, לא תחמד	מצוות שבין אדם לחברו	כ"א-כ"ה

מצוות האמונה

דברים ו'

(ד) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד :

(ה) וְאֶהְיֶה אֵת ה' אֱלֹהֵיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ :

(ו) וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל לְבָבְךָ :

(ז) וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ

וְדַבַּרְתָּ בָם

בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ

וּבְלִקְתְּךָ בְּדַרְךָ

וּבְשִׁכְבְּךָ

וּבְקוּמְךָ :

(ח) וְקִשְׁרַתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ

וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ :

(ט) וְכַתְּבָתָם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ :

דברים י"א

(יג) וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמָעוּ אֶל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֵת ה' אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ

בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם :

...

(יח) וְשָׁמַתָּם אֵת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם

וְקִשְׁרַתָּם אִתְּם לְאוֹת עַל יָדְכֶם

וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם :

(יט) וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם

בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ

וּבְלִקְתְּךָ בְּדַרְךָ

וּבְשִׁכְבְּךָ

וּבְקוּמְךָ :

(כ) וְכַתְּבָתָם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ :

מאפיינים ייחודיים לפרשת "המקום אשר יבחר ה'"

1. "המקום אשר יבחר ה'"

21 פעמים בתורה, כולם בספר דברים, מתוכם 16 בתוך גבולות יחידה זו.

י"ב, ה יא יד יח כא כו **מקום הבאת קדשים, מעשרות נדרים וכו'**

י"ד, כג כד כה **מקום הבאת מעשר שני**

ט"ו, כ **מקום הבאת בכור בהמה טהורה**

ט"ז, בו ז יא טו טז **מקום העלייה לרגל**

י"ז, ח י **מקום מושב בית הדין העליון**

י"ח, ו **הגעת הלוי ממקומו אל המקום הנבחר**

כ"ו, ב **מקום הבאת הביכורים**

ל"א, יא **מקום מעמד הקהל**

3. "לשום ולשכן שמו שם"

9 פעמים בתורה, כולם בספר

דברים, 8 בפרשת ראה :

י"ב, ה יא כא **קדשים**

י"ד, כג כד **מעשר שני**

ט"ז, בו יא **רגלים**

כ"ו, ב **ביכורים**

2. מצוות שמחה

11 איזכורים בתורה, 10 בספר דברים, 7 בפרשת ראה :

ויקרא כ"ג, מ **חג הסוכות**

דברים י"ב, ז יב יח קדשים

דברים י"ד, כו מעשר שני

דברים ט"ז, יא יד טו שלושה רגלים

דברים כ"ד, ה חובת חתן לשמח את אשתו בשנה הראשונה

דברים כ"ו, יא ביכורים

דברים כ"ז, ז שמחה בהרי גריזים ועיבל בכריתת

הברית

4. "לא תוכל ... כי אם ..."

שלושה רגלים (ט"ז, ה-ו)	מעשר שני (י"ד, כד)	קדשים (י"ב, יז-יח)	
(ה) <u>לא תוכל לזבח את הפסח באחד שעריך אשר ה' אלהיך נתן לך :</u>	(כד) <u>וכי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו</u> כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשום שמו שם כי יברכה ה' אלהיך :	" <u>לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותירשך ויצהרך ובכלת בקרך וצאנך וכל נדריך אשר תדר ונדבתיד ותרומת ידך :</u>	לאו "בשעריך"
(ו) <u>כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשכון שמו שם תזבח את הפסח בערב כבוא השמש מועד צאתך ממצרים :</u>	(כה) <u>ונתתה בכסף וצרף הכסף בנדך והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו :</u>	(יח) <u>כי אם לפני ה' אלהיך תאכלנו במקום אשר יבחר ה' אלהיך בו אתה ובנדך ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך ושמת לפני ה' אלהיך בכל משלח ידך :</u>	עשה "במקום אשר יבחר"

רמב"ם (פ"ו מהלכות יו"ט הי"ז-י"ח):

שבעת ימי הפסח ושמונת ימי החג עם שאר ימים טובים כולם אסורים בהספד ותענית, וחייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו וכל הנלוים עליו שנאמר (דברים ט"ז) ושמחת בחגך וגו', אף על פי שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים כמו שאנו מבארין בהלכות חגיגה יש בכלל אותה שמחה לשמוח הוא ובניו ובני ביתו כל אחד ואחד כראוי לו. כיצד? הקטנים נותן להם קליות ואגוזים ומגדנות, והנשים קונה להן בגדים ותכשיטין נאים כפי ממונו, והאנשים אוכלין בשר ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין, וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל (דברים ט"ז) לגר ליתום ולאמנה עם שאר העניים האמללים, אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו, ועל אלו נאמר (הושע ט') "זבחיכם כלחם אונים להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם לנפשם", ושמחה כזו קלון היא להם שנאמר (מלאכי ב') "וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם".

רמב"ם (הלכות מתנות עניים פרק י' ה"ג)

כל המעלים עיניו מן הצדקה הרי זה נקרא **בליעל** כמו שנקרא עובד עכו"ם **בליעל**, ובעכו"ם הוא אומר "יצאו אנשים בני בליעל" ובמעלים עיניו מן הצדקה הוא אומר "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל", ונקרא רשע שנאמר "ורחמי רשעים אכזרי", ונקרא חוטא שנאמר "וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא", והקב"ה קרוב לשועת עניים שנאמר "שועת עניים אתה תשמע", לפיכך צריך להזהר בצעקתם שהרי ברית כרותה להם שנאמר "והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני".

שמעון בר אפרת (העיצוב האמנותי של הסיפור במקרא עמ' 22-23):

לא כל מילה או שורש החוזרים בתוך טקסט או רצף של טקסטים, יכולים להחשב כמילה מנחה. בנידון זה יש לשים לב לשלושה דברים: 1. מה מידת השכיחות של המלה החוזרת במקרא. 2. מה מידת השכיחות של המלה החוזרת בתוך הטקסט או בתוך רצף הטקסטים או בתוך מסכת הטקסטים. 3. מה מידת הקירבה של המלים החוזרות זו לזו מבחינת מקומן בטקסט. ככל שהמלה החוזרת שכיחה יותר במקרא, חייבת היא להופיע בצפיפות רבה יותר (יותר פעמים או בקרבת מקום גדולה יותר), וככל שהיא נדירה יותר, יכולות הופעותיה להיות דלילות יותר (פחות הופעות ובמרחקים גדולים יותר).

5. שמחה + "בנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה"

שלושה רגלים (טז)	מעשר שני (יד)	קדשים (יב)
<p>חג המצות (ב) וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ויבקר במקום אשר יבחר ה' לשכון שמו שם: (ו) כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשכון שמו שם תזבח את הפסח בערב כבוא השמש מועד צאתך ממצרים: (ז) ובשלת ואכלת במקום אשר יבחר ה' אלהיך בו ופניית בבקר והלכת לאהליך:</p>	<p>מעשר שני (כב) עשר תעשר את כל תבואת זרעך היצא השדה שנה שנה: (כג) ואכלת לפני ה' אלהיך במקום אשר יבחר לשכון שמו שם מעשר דגנך תירשך ויצהרך ויבכרת בקרד וצאנך למען תלמד ליראה את ה' אלהיך כל הימים: (כד) וכי ירבה ממך הדרדך פי לא תוכל שאתו פי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשוים שמו שם פי יברכך ה' אלהיך: (כה) ונתתה בכסף וצרת הכסף בידך והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו: (כו) ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן וביין ובשכר ובכל אשר תשאליך נפשך ואכלת שם לפני ה' אלהיך ושמחת אתה וביתך: (כז) והלוי אשר בשעריך לא תעזבונו פי אין לו חלק ונחלה עמך:</p>	<p>(ה) פי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלהיכם מפל שבטיכם לשוים את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה: (ז) ואכלתם שם לפני ה' אלהיכם ושמחתם בכל משלח ידכם אתם ובתיכם אשר ברכך ה' אלהיך: (יא) והיה המקום אשר יבחר ה' אלהיכם בו לשכון שמו שם שמה תביאו את כל אשר אנכי מצוה אתכם עולתיכם וזבחיכם מעשרתיכם ותרמת ידכם וכל מבחר נדריכם אשר תדרו לה': (יב) ושמחתם לפני ה' אלהיכם אתם ובניכם ובנותיכם ועבדיכם ואמהותיכם והלוי אשר בשעריכם פי אין לו חלק ונחלה אתכם: (יד) פי אם במקום אשר יבחר ה' באחד שבטיך שם תעלה עלתיך ושם תעשה כל אשר אנכי מצוה: (יז) לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותירשך ויצהרך ויבכרת בקרד וצאנך וכל נדריך אשר תדר ונדבתיך ותרומת ידך: (יח) כי אם לפני ה' אלהיך תאכלנו במקום אשר יבחר ה' אלהיך בו אתה ובנדך ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך ושמחת לפני ה' אלהיך בכל משלח ידך: (יט) השמר לך פן תעזב את הלוי כל ימיה על אדמתך: (כא) כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשוים שמו שם וזבחת מבקרד ומצאנך אשר נתן ה' לך כאשר צויתך ואכלת בשעריך בכל אות נפשך: (כו) רק קדשיך אשר יהיו לך ונדריך תשא ובאת אל המקום אשר יבחר ה':</p>
<p>חג שבועות (יא) ושמחת לפני ה' אלהיך אתה ובנדך ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך והגר והיתום והאלמנה אשר בקרבך במקום אשר יבחר ה' אלהיך לשכון שמו שם:</p>	<p>מעשר עני (כח) מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה ההוא והנחת בשעריך: (כט) ובא הלוי פי אין לו חלק ונחלה עמך והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו למען יברכך ה' אלהיך בכל מעשה ידך אשר תעשה:</p>	
<p>חג סוכות (יד) ושמחת בחגך אתה ובנדך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך: (טו) שבעת ימים תחג לה' אלהיך במקום אשר יבחר ה' כי יברכך ה' אלהיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידך והיית אף שם: שלוש רגלים (טז) שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלהיך במקום אשר יבחר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות ולא יראה את פני ה' ריקם:</p>		

"המקום אשר יבחר ה'"
מבנה הפרשה

א י"ב, א - כח הבאת קרבנות וקדשים ל"מקום אשר יבחר ה'"

1. א-ז מקומות הפולחן של הגויים (חובת השמדתם, ואיסור השימוש בהם לעבודת ה')
2. ח-יב איסור על הציבור להקריב בכל מקום שהם רוצים
3. יג-טז איסור על יחיד להעלות עולות בבמה פרטית
4. יז-יט איסור על יחיד לאכול קדשים וכדומה "בשעריך"
5. כ-כח *היתר בשר תאווה "בשעריך"*

ב י"ב, כט - י"ג, יט סכנות מהיגררות אחרי עבודה זרה

1. י"ב, כט - י"ג, א עבודת ה' רק בדרך בה הוא בוחר
2. י"ג, ב-ו נביא שקר המסית לע"ז
3. י"ג, ז-יב קרוב משפחה המסית לע"ז
4. י"ג, יג-יט עיר שכולה הוסיחה לע"ז
5. י"ד, א-כא "בנים אתם לה'" - איסור קרחה גדידה ומאכלות אסורות

א י"ד, כב-כז מעשר שני

ב י"ד, כח - ט"ו, יח מצוות כלכליות חברתיות

1. י"ד, כח-כט מעשר עני
2. ט"ו, א-ג שמיטת כספים
3. ט"ו, ד-ו ברכה שלא יהיו עניים
4. ט"ו, ז-יא חובת הלוואה לעני
5. ט"ו, יב-יח עבד עברי

א ט"ו, יט - ט"ז, יז שלושה רגלים

1. ט"ו, יט-כג דיני בכור בהמה טהורה
2. ט"ז, א-ח פסח
3. ט"ז, ט-יב שבועות
4. ט"ז, יג-טו סוכות
5. ט"ז, טז-יז מצוות עלייה לרגל